

משרד החינוך והתרבות - המחלקה לתרבות תורנית

ג ל ו נ ו ת ל ע י ו נ ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע  
בעריכת נחמה ליבוביץ  
שנת העשרים ושש

26

ל"ג י"ב - ל"ד ס'

כי-תשא (תשכ"ז)

שאלון זה הוא המשכו של גליונות כי-תשא תשכ"ב, תשכ"ד, (השאלה הכללית שהעמוד הראשון של גליונות זה חזרה על שאלה א שט).

א. שלש פעמים מתפלל משה ומבקש מאת ה' בקשתיו:

ל"ב י"א-י"ג

ל"ב י"א-י"ג

ל"ג י"ד-ל"ד ס'

הסביר מה הן תכליותיו שריצה הוא להשיג בכל אחת משלוש התחינות אלה?

ב. מ. בזכר במאמרו "המלה המנחה ואב הצורה של המאוס" \* מענה את השוואת לבנו לכך, שאותו שרש (ובאותו בנין) שבו "מסיים משה את דברי הפיוסין הראשונים שלו, בן הוא גם מסיים את דברי הפיוסין האחרון (ל"ד ס') אם כי בשני הוראה".

למה הוא מתכוון ומה הן שתי ההוראות?

(בספרו "דרכו של מקרא" ע' 300-308).

ג. כ' לא תוכל לראות את פני  
כי לא יראני האדם רחי

ראב"ע ד"ה רחי: פירוש ויחיה, כי מיד ימות, כי מנחם אמר בעבור שראה הטלאך (שופטים י"ג כ"ב) "מות נמות כי אלוקים ראינו", גם יעקב אמר (בראשית ל"ב ל"א) "כי ראינו אלוקים פנים אל פנים ותנצל נפשי" - ואף כי השם הנכבד.

ויש אומרים: לא יראני האדם, רק (מי שהיה) יחיה לעולם, וזה היפך הלשון.

ואחרים אומרים: כי מלח "לא" ישרת בעבור אחר, יכן הוא: לא יראני האדם ולא החי, והטעם - המלאכים.

ראב"ע (בפרשו הקצר לשמות הוצאת פליישר תרפ"ו): ולפי דגתי שהכתוב דבר כמנהגו, כי ידענו דעת ברוך, כי אין השם גוף, ואחר שאיננו גוף לא יתכן שיראה בעין, כי העין איננה רואה כי אם המקרים שהם בגוף. על כן אמרתי שאלת "אראני" איננה במראית העין. גם (שמות ל"ג י"א) "כאשר ידבר איש אל רעהו", שלא היה על ידי שליח שהוא מלאך. וזה הדבור עם יוצר בראשית ידבר, לא עם מלאך, והטעם להתאחד בצורות שאין עצם להם, כי הם הסלם לעלות אל הנשגב, וזה לא יתכן לחי בעבור הגוף.

על כן "כי לא יראני האדם רחי".

ר' יצחק ערמה עקדת יצחק שער ב"ד: "לא תוכל לראות פני כי לא יראני האדם רחי", לא אמר לו זה בתורת מביעה, חלילה, רק בתורת הלמוד וההודעה הגדולה שבידיעות, וזה שהוא מבורר, שתכלית מה שיש בכח החכמים לדעת בחכמה האלוקית הוא - שלא ידעוהו.

וזהו ההפרש בין חכם לחכם מסבו, שכל מה שיחכם עוד, יוסיף דעת סבות בלתי ידיעתו אותו. ולזה אמר לו (= ה' למשה): חדע שהחשבה העליונה שבכחך להשיג היא דעתך שלא תוכל לראות פני... והיא הודעת מהותך כמו שאמר (= כמו שבקש משה) "הודיענו נא את דרכיך ואדעך". ונתן הסבה ואמר "כי לא יראני האדם רחי".

ירצה בזה, שאין כח בשכל האנושי בהיותו מחובר עם החיות הסוגיית\* כאומרו עליו "חי מדבר" להשיג מהות עצם נבדל נקי מחומר, כל שכן למי שהוא בתכלית הנקיות והפשיות שכל בחינות שום רבוי וחבור ענינים בעולם. אמנם כשהצבור מתפרד מזה החיות ההיולאני וראי יראני בשום (= באיזה) צד, והוא מה שאמר חז"ל (ברכות י"ז) "בעולם הבא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיתם ובהנים מזיו השכינה".

או שיאמר "כי לא יראני האדם רחי" - והוא חי ובריא בשכלו, כמו (במד' כ"א) "והביט אל נחש הנחשת רחי", שכבר יקרא לקצת בני אדם, לשבשש שכלם (= ספגו ששחשש עליהם שכלם) לחשוב, שכבר ראו במראה אותו יתעלה, שקרה להם כמו חטופה שלא יראה מאורח מעולם וסובר לשפוט בענין המראה, וזה לא די לו שהוא טרם, אלא שהוא שכל.

ואולי כי אל החשש הזה היה יסעיהו סבסער כשאמר (ישע' פרק ו') "אוי לי כי נדמיתי כי איש סמא שפתיים אנכי... כי את המלך ה' צבאות ראו עיני".

\* (וע' עלון ההדרכה)

1. מהו ההבדל בין מלטה פרושי הראב"ע הפרובאטור בפירוש המדויק?
2. מהי חולשת פרושו הרמב"ם?
3. האם פירוש הראב"ע פתור מפרש הקצו"ה? מהו אחד מכללי פירושו הפרובאטור ב"פרוש המדויק"? אם כן - עם איזה פוסק נחשב? מה ההבדל בינו ובין המלטה?
4. מה ההבדל בין סג' פרושי בעל העקדה?
5. נגד סי מונה בעל עקדת יצחק בפרוש השני?
6. לשם מה מביא בעל עקדת יצחק בסוף פרושו הרמב"ם את שטור חז"ל (ברכות י"ז), מה ענינו לענייננו?
7. במה סופה בעל העקדה בדבריו ליטע? מהו הפסוק של הפסוק סט?

ד. ל"ד פ' אם נא שפאחי חן בעיניך מו' ילך נא...

אא האם לא נענה שפא לבקשתו זו כבר בל"ג י"ד, וכן בל"ג י"ז ומה מוטיב כאן לבקש שוב?

#### ה. שאלות ודיוקים ב"ח"

- 1) י"ב ד"ה ראה אתה אומר אלי: חן עיניך ולבך על דבריך "אתה אומר אלי..." "ואתה לא הודעתני" ואשר אמרת לי (כ"ה) "הנה אנכי שולח מלאך" אין זו הודעה, שאין אני חפץ בה.
- 2) י"ב ד"ה ואתה אמרת ידעתך בשם; הכרחיך שפאר בני אדם בשם חשיבות, שהרי אמרת לי (שמות י"ט) "הנה אנכי בא אליך בשב הענן..." וגם כך יאמינו לפרוט.
- 3) י"ג ד"ה ועתה אם אמר שפאחי חן בעיניך הודיעני נא מה דוכיך, מה שבר אתה נותן ליפואי חן בעיניך.
- 4) י"ב ד"ה ואדעך לסען מפא חן בעיניך: ואדעך בזו מנה המוליד, מהי מציאה חן שפאחי בעיניך, ופתרון "לסען מפא חן" - לסען אכיר כמה שכר מציאת החן.
- 5) י"ג ד"ה וראה כי עמך הגוי הזה: שלא האמר "ואפשה אותך לגוי גדול" ואת אלה תעזב! ראה כי עמך חס סקדס ואם בהם הפאס, איני סומך על היוצאים מחלצי שיתקיימו. ואת השלום השכר שלי בעם הזה הודיעני. ורבותינו דרשוהו במסכת ברכות ז', ואני לישב המקראות על ארפניהם ועל שרדס באחי.
- א) מה קשה לי במסוקבז?
- אא (ב) למה הוסיף עזר פרושו עוז "ופתרון לסען מפא חן" - למה לא הסתפק בדבריו הראשונים?
- א) מה קשה לו?
- (שים לב שלא אמר שפא חן כפי האמר שפא דב' כ"ט כ"ט "ואם עמך")
- ב) רש"י רומז כאן לדברי רבותינו ברכות המפרשים "הודיעני נא דרכיך" אמר למינו רבותנו של עולם, מפני מה יש צדיק ושוב לו ויש צדיק ורע לו, ויש רשע ושוב לו, ויש רשע ורע לו...
- הסבר למה דחה רש"י במסוקבז את דברי חז"ל לפסוקים אלה?

#### ה. מלח בתרגום אונקלוס

ס"ו אם אין פניך חולכים אל הסלנו מזה. - תרגום אונקלוס: אם ליה סלינתך מהלכא בינגא  
אא מה ראה אונקלוס לחוסף מלה "בינגא"?